

1037. Tensta kyrka.

Litteratur: B 499, L 237. J. Bureus, F a 6 s. 64 n:r 93 (Bureus' egen uppteckning), s. 128 n:r 86 (Caspar Cohl), F a 5 n:r 375; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 71; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 397.

Avbildning: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 499).

Enligt J. Bureus fanns runstenen »I then inre Dörrene: 93:» (F a 6), »I Kyrkedören» (F a 5), enligt Caspar Cohl »I Thenstadh Kyrkiodörr» (F a 6). Den har tydligen legat i dörren mellan vapenhuset och kyrkan, under det att U 1035 låg i den yttre dörren från vapenhuset till kyrkogården. — Härmed överensstämmer också uppgiften i Peringskiölds *Monumenta*: »I den west-sudre Teensta Kyrkedören, som är innan för Waknhuset, ligger en R. st. til grundval under kyrkemuren och Pelarfoten inmurad, hvar af allenast denne obetäckte Ritning och Runor läsas kunna. Upprättarens Nampn med större dehlen af Minningsmärket håller kyrkemuren betäckt.» Träsnittet har den felaktiga påskriften: »Teensta Kyrkegård», men ordet »Kyrkegård» är med rödpenna överstruket och rättat till: »Kyrkedör innan för waknhuset». B 499 (det gemensamma träsnittet för U 1035 och 1037): »Vapenhusdör»; likaså L 237 »Dersammastädes» som L 236 [U 1035], d. v. s. i »Vapenhusdörren». — O. Celsius har granskat inskriften den 26 mars 1727. Han antecknade: »ibidem under dörpelaren el. vid ingången i kyrkian ifrån vapnhuset. stenen mittaf, och ett st. borta». Sedan är stenen icke mera omtalad. Troligen ligger den kvar på samma plats, övertäckt av ett senare inlagt golv och därför oåtkomlig.

Större delen av stenen låg som grundval under muren. Det är icke möjligt att av den enda bevarade teckningen av den på 1600-talet synliga delen bilda sig en klar föreställning om stens storlek och utseende. Det i B 499 avbildade stycket mäter omkr. 1,5 m. i höjd och 0,8 m. i bredd.

Inskrift (enligt Celsius, med det inom [] supplerat efter B 499):

... lit hakua ... fast · faður · sin · noa ... ustur - - - [aka ...]

... let haggva ... -fast, faður sinn ...

»... lät hugga ... -fast, sin fader ...»

Joh. Bureus (F a 6): ... lit hakua ... fast faður sin ... sturak ... Caspar Cohl (F a 6): ... lit · hagua · ... fast · faður · sin · no ... — Hadorph och Leitz (B 499): ... it hkua ... fast faður · sin · an ... sturn ... aka.

Joh. Peringskiöld tolkar inskriften sålunda: »... lätt uthugga denne Steen efter sin fader ... faste, som blef döder i Österländerne, och var Haguns Son.»

1038. Altomta, Tensta sn.

Litteratur: B 496, L 243. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 78, Vita Theoderici (1699), s. 283; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 497; E. Brate, Östergötlands runinskrifter (1911—18), s. 144. Svenska runristare (1925), s. 116.

Avbildning: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 496).

En runsten vid Altomta omtalas i kyrkoherden Petrus Bröms' relation 1677 om fornminnen i Tensta: »I Ahltompta äng ähr een stoor Runesteen, hvar på noch ähr skrifvitt, men ligger nu öfver ända och jempt vjdh Jorden.» Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Altompta» (B 496 och L 243: »Altomta»). Stenen, som redan 1677 låg kullfallen och i själva jordytan, har sedan dess sjunkit ytterligare och därför varit försvunnen. O. Celsius har inga egna

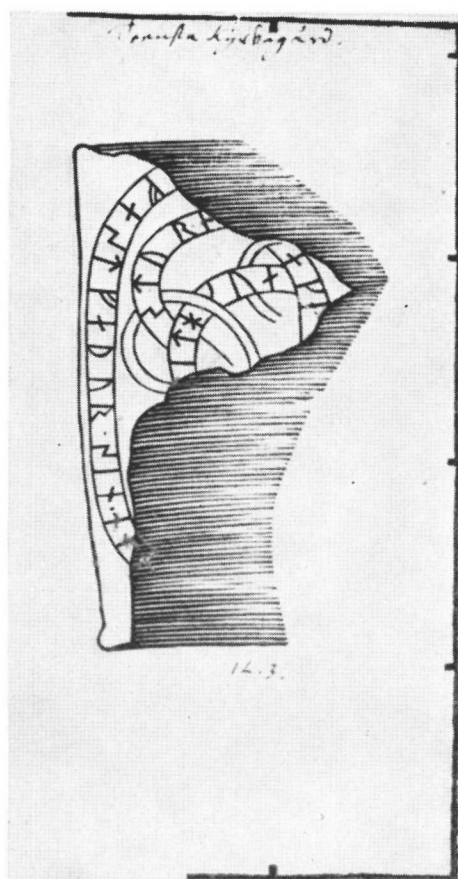

Fig. 245. U 1037. Tensta kyrka.
Efter B 499.

Fig. 246. U 1038. Altomta, Tensta sn.
Efter B 496.

uppgifter om inskriften, och den saknas i Dybecks samlingar. Han uppger sig ha sökt den flera gånger, men utan framgång (se ovan U 1031). Den söktes likaså förgäves 1928 och 1942.

Träsnittet i *Bautil*, den enda bevarade avbildningen, har rätt mycket skraffering. Detta tyder på att ristningen har varit skadad och svårläst. Höjd omkr. 1,60 m., bredd omkr. 1,25 m.

Inskrift (enligt B 496):

hipibiarn · lit · raisa · stain × at alah bropur sin l -- kiri ... rn hia
5 10 15 20 25 30 35 40 45

Hedi[n]biorn let reisa stæin at alah, broður sinn ...

»Hedenbjörn lät resa stenen till minne av alah, sin broder ...»

J. Peringskiöld har en djärv komplettering av inskriftens slut: *auk · lit · kiri · rinhia*, vilket han tolkar: »och lätt göra ormflätningen i rynkior och ringar».

Erik Brate har framställt två olika förslag att tolka inskriftens avslutning. Vid det första har han sökt en motsvarighet till den bön för den dödes själ, som förekommer på den närbelägna Bräcksta-stenen (U 1039). »Troligen har l[iti] kiri[st]r a[t] [h]ans även stått i B 496, L 243 Altomta, Tensta sn, Uppl., ehuru runorna inom [] i B 496 saknas eller äro ofullständiga.» Suppleringen förefaller icke alldeles osannolik; dock måste anmärkas, att runan mellan r och h i B 496 är n, icke a. Mera vågat ter sig Brates senare försök att finna en ristarsignatur »Lik-

björn högg». En ristare Likbjörn är visserligen känd från två runstenar i Bälunge sn: L 132 och L 159 (B 476 och 479). Men Brate medger själv, att likheterna mellan dessa båda stenar och Altomta-stenen icke äro stora.

Om det sällsynta namnet *Hedinbiörn* se U 920.

1039. Bräcksta, Tensta sn.

Pl. 65.

Litteratur: B 500, L 242, D 1: 231. J. Bureus, Fa 6 s. 129 n:r 90 (Caspar Cohl), Fa 5 n:r 378, Fa 1 s. 85; J. Rhezelius, Fa 10: 1 n:r 54, F 11 n:r 27; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 77; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 398, i Acta Literaria Sveciæ 2 (1725—29), s. 217; N. R. Broeman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 240 f.; R. Dybeck, Reseberättelse 1864 (ATA); G. Stephens, ONRM 2 (1867—68), s. 737 f., 3 (1884), s. 317; E. Brate och S. Bugge, Runverser (ATS 10: 1), s. 49, 88; S. H. Adlersparre i Personhistorisk tidskrift 18 (1916), s. 7; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 48; J. Eriksson, Inventering av fornlämningar i Tensta sn 1928 (ATA); O. v. Friesen, Anteckningar (UUB).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckningar (i Fa 10: 1 och F 11); J. Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 159); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 500); Dybeck (D 1: 231).

Runstenen står rest omkr. 400 m. SV om mangårdsbyggnaden i Bräcksta n:r 2, i vänstra kanten av en låg, stenig höjdsträckning, som i sydlig riktning skjuter ut mellan åkrarna, omkr. 1 km. VSV om Travenberg. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Salsta».

Runstenen vid Bräcksta var känd redan av J. Bureus. Platsen uppges vara: »Wedh Brikstadh

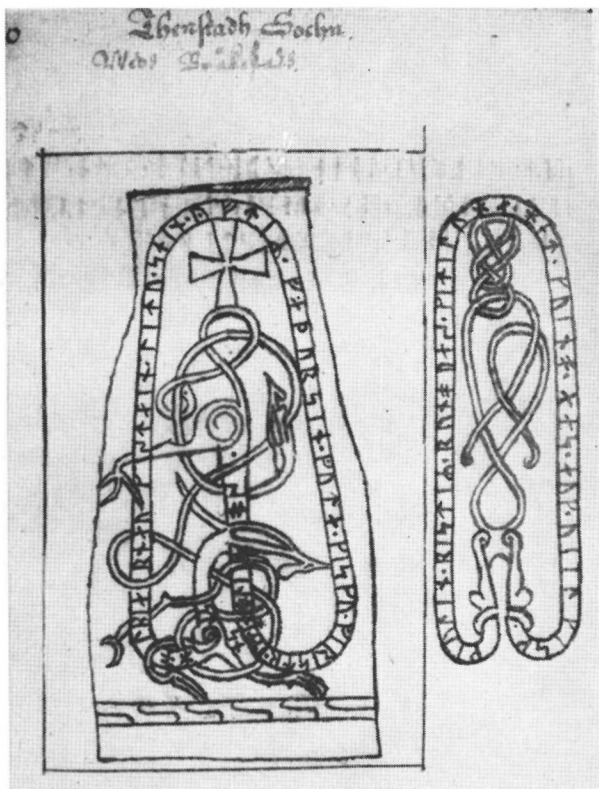

Fig. 247. U 1039. Bräcksta, Tensta sn.
Efter teckning av Rhezelius (F a 10: 1).

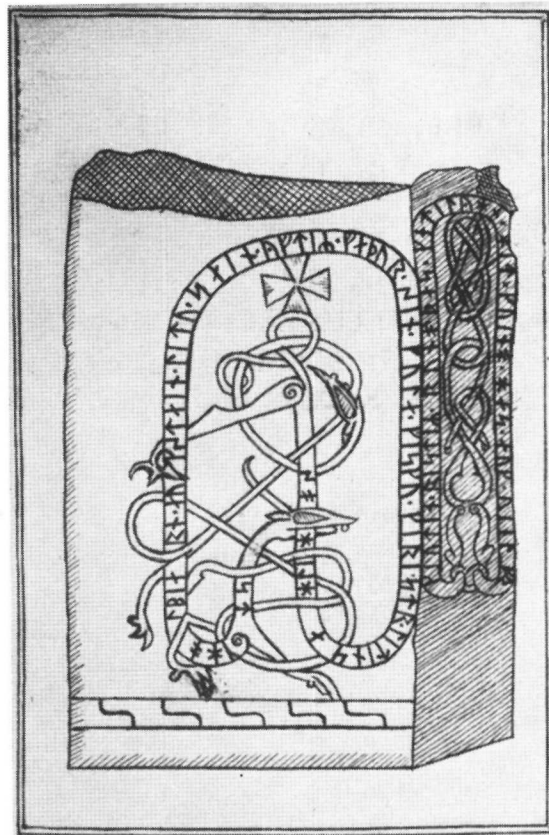

Fig. 248. U 1039. Bräcksta, Tensta sn.
Efter teckning av Rhezelius (F 11).